

БОЙЧЕНКО С. В.
САЄНКО Т. В.

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА — ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Проблеми і перспективи
вищої школи

Монографія

*80-річчю Національного авіаційного університету
присвячується*

Київ
2013

УДК 378.015.31:502
ББК 74.58+74.200.50
Б 77

Бойченко С. В., Саєнко Т. В.
Б 77 **Екологічна освіта — основа сталого розвитку суспільства. Проблеми і перспективи вищої школи: Монографія. — К.: Університет «Україна», 2013. — 502 с.**
ISBN 978-966-388-477-6

Обґрунтовується важливість і актуальність розвитку системи вищої екологічної освіти, зокрема у технічних університетах — визначального фактору становлення гармонійного, природоузгодженого, екобезпечного суспільства та складової освіти для сталого (збалансованого) розвитку.

Визначається, що поширення екопедагогіки у часи глобальної екологічної кризи є необхідною умовою виходу з останньої та базовою складовою процесу трансформації суспільства у напрямку ноосферогенезу. Наголошується на активізації екологізованих формального і неформального секторів освіти, запровадженні дієвого екоменеджменту та екоаудиту, розбудові психолого-педагогічних засад інформаційно-дидактичного забезпечення навчального процесу, співпраці з релігійними інституціями на основі екологічного імперативу та у відповідності до вимог екологічної етики, культури, екологічного світогляду.

УДК 378.015.31:502
ББК 74.58+74.200.50

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту екологічної безпеки Національного авіаційного університету (протокол № 7 від 13 березня 2013 р.)

Рецензенти:

Білявський Г. О. — доктор геол.-мінер. наук, професор, академік УЕАН, міжнародний експерт з екологічної гідросфери, директор навч.-наук. Інституту управління та екологічної безпеки Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Міністерства екології та природних ресурсів України;

Булгакова Н. Б. — доктор пед. наук, професор кафедри професійної педагогіки та психології Національного авіаційного університету;

Козлакова Г. О. — доктор пед. наук, професор, головний наук. співр. відділу теорії та методології природничої й інженерної освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

ISBN 978-966-388-477-6

© Бойченко С. В., Саєнко Т. В., 2013
© Університет «Україна», 2013

ЗМІСТ

Передмова	5
Вступ	7
Розділ 1. НАУКА ТА ОСВІТА ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН	
1.1. Наука і освіта — сфери людської діяльності, спрямовані у майбутнє	16
1.2. Тезаурис термінів у галузі наукової діяльності	17
1.3. Екологічні знання — гарантія продовження нинішньої цивілізації	59
Список використаної літератури до першого розділу	62
Розділ 2. СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
2.1. Тенденції освіти у контексті соціально-економічного поступу і євроінтеграційних викликів	64
2.2. Ідея сталого (збалансованого) розвитку та її специфіка для України	90
2.3. Формування національної Концепції збалансованого поступу та освіти для її реалізації	103
2.4. Компетентнісний підхід у системі екологічної підготовки студентів ВНЗ	117
Висновки до другого розділу	132
Розділ 3. ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА І МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ	
3.1. Формальна і неформальна екологічна освіта (ЕО) та особливості вітчизняних навчальних закладів з позицій екологічної підготовки	139
3.2. Проблеми реалізації в Україні програми Європейської економічної комісії ООН «Освіта для сталого (збалансованого) розвитку (ОЗР)» і організація системи моніторингу ЕО-та ОЗР	157
3.3. Громадські організації у екологічній інтеграції суспільства	177
3.4. Гармонізація теоретичної і практичної екологічної підготовки студентів вищих навчальних закладів	187
Висновки до третього розділу	211

Розділ 4. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФАХОВОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВНЗ	
4.1. Інтеграція вітчизняної системи фахової екологічної підготовки у Європейський освітній простір	221
4.2. Системи кредитів при оцінюванні знань студентів ВНЗ	227
4.3. Навчальні плани напряму 0708 — Екологія, спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища»	233
4.4. Підготовка фахівців з охорони навколишнього природного середовища у Європі і світі та порівняльна характеристика навчальних планів зарубіжних університетів	245
Висновки до четвертого розділу	256
Розділ 5. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	
5.1. Теоретико-методологічна основа сучасної екологічної освіти у вищих технічних навчальних закладах	262
5.2. Обґрунтування синтезованої моделі екологічної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей	282
5.3. Психолого-педагогічний аналіз екологічної компетентності й відповідальності студентів вищих технічних навчальних закладів	302
Висновки до п'ятого розділу	316
Розділ 6. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З АПРОБАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ	
6.1. Інноваційні педагогічні технології екологічної підготовки студентів технічних спеціальностей	321
6.2. Психолого-педагогічні засоби становлення екологічного мислення, світогляду, етики, культури слухачів	338
6.3. Реалізація змісту компетентісної екологічної підготовки студентів традиційними методами	352
6.4. Активізація процесу екологічної підготовки майбутніх фахівців технічного спрямування на основі інноваційних педагогічних технологій	376
6.5. Моніторинг якості екологічної підготовки студентів технічних спеціальностей	402
6.6. Етика збалансованого розвитку	427
Висновки до шостого розділу	446
Висновки	455
Список використаних джерел	465

Передмова

Бессмертная творческая сила жизни слепа без силы знания, а сила знания без объединяющей силы жизни превращается в мертвый яд интеллекта, демонический принцип, направленный на самоуничтожение жизни.

А. Говинда.

Психология раннего буддизма. 1993 г.

Автори намагались привернути увагу до важливої і актуальної на сьогодні теми — екологічної освіти, її стану, успіхів, невдач, пошуків шляхів її реформування, узгоджень з мінливою дійсністю. Дослідження стосуються, в основному, України, але в часи динамічного обміну культур, інтеграційних та інформаційних реалій ставилось завдання хоча б побіжно ознайомитись із системами освіти різних держав, особливо сусідів, членів Європейської спільноти, а також США, Канади, Японії та ін.

Початок третього тисячоліття означився переходом світової цивілізації до нової парадигми сталого (збалансованого, гармонійного, природоузгодженого, екобезпечного) розвитку, що має пронизати усі сторони суспільного життя планети. На Міжнародній конференції ООН з цього питання 2002 р. у Йоганнесбурзі (Південна Африка), було заявлено: виконання поставлених задач лежить через тотальну освіту нового зразка, а саме освіту ноосферного типу, яка веде до розумного співіснування людей з Природою, благоговійного ставлення до усього живого. Такі високі цілі не є повторенням минулих комуністичних ідеалів, що втратили свою життєздатність через одностороннє матеріалістичне бачення світу, у тому числі Людини, ігнорування її духовних потреб. Трепетне ставлення